

Cicle Nusos de la Democràcia

Organitzat per la Fundació Ernest Lluch i L'observatori Social la Caixa

Diàleg 8

El Nus Camp-ciutat-metròpoli. Implicacions democràtiques de la gestió del territori

(24 de novembre – Palau Macaya Barcelona - 18.00)

- **Oriol Nel·lo, professor del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona.**
- **Vanesa Freixa, activista rural, directora de l'Escola de Pastors de Catalunya (2009-2016) i de l'Obrador Xisqueta.**

Camp – ciutat: especialització, complementarietat o continu?

Oriol Nel·lo

Deixeu me abans que res, agrair molt cordialment l'amable invitació de la Fundació per ser aquí avui amb vosaltres. És per a mi un goig ser-hi, per moltes raons: per la significació del cicle que avui s'acaba, per poder compartir amb vosaltres algunes reflexions sobre un tema de tanta importància com el que ens ocupa, i també, si em permeteu un punt una mica més personal, per tants anys d'amistat amb la família Lluch.

Comencem, si us sembla. Ens proposen de parlar de camp i ciutat. Molt sovint a Catalunya s'ha percebut i s'ha explicat el territori a partir d'aquesta dualitat. Hi hauria una Catalunya urbana i hi hauria una Catalunya rural. Aquesta Catalunya urbana i aquesta Catalunya rural tindrien diferents característiques i a vegades potser podríem pensar tenen diversos interessos contraposats i una relació no sempre harmònica, no sempre coincident. La cosa ve de lluny. Gaziell, a les "viles espirituals", imaginava aquell marcià que arribava a Catalunya i sobrevolava el país. i "Quina meravella de país, quina cosa més preciosa", s'exclamava. I anava volant i volant i de cop veia una taca infame, com una espècie de claveguera informe, pestilent: la ciutat. "Com és possible que aquesta gent que han creat un país tan preciós hagin pogut fer una cosa tan horrible? Una cosa que emmalalteix, que perverteix, que degrada el país". Hi ha hagut aquesta visió. I n'hi ha hagut d'altres en la línia contraposada. Del que la Vanesa i jo voldríem parlar és de fins a quin punt aquestes percepcions es corresponen o no amb la realitat.

I per començar, ja que som a la Fundació Ernest Lluch, podríem recordar un episodi concret. A l'any 70, l'Ernest Lluch molt jove encara, juntament amb dos companys, en Josep Maria Carreras i l'Eugeni Giral, varen publicar un text que va fer molt soroll. Un text que van titular "Gairebé un manifest comarcalista". En aquell moment, a l'inici dels anys setanta, la concentració de la població i l'activitat sobre el territori a Catalunya havia arribat al punt més alt. En l'àmbit de l'antiga Corporació Metropolitana, en els 27 municipis de Barcelona i el seu entorn immediat, aplegaven sobre un 2% de la superfície de Catalunya el 50% de la població.

Com a reacció a aquesta realitat van sorgir amb molta força aquells corrents que reclamaven un major equilibri territorial. Un equilibri territorial entès com un "tornem a repoblar el territori de la manera més homogènia possible". L'Ernest Lluch i els seus companys consideraven que "l'igualitarisme comarcal" i l'homogeneïtat en els usos del territori, que això era una quimera del tot inassolible. I deien que el que calia, en tot cas, era aconseguir que des de tot el territori es pogués accedir d'una manera enraonadament equitativa a la renda i els serveis. A partir d'aquí van donar un pas més, que va resultar especialment polèmic: "com que això no ho podem assegurar amb els recursos que tenim per a tothom en tot el territori, hi hauran d'haver unes comarques a tancar". Unes comarques que les s'hauran de dedicar a la ramaderia extensiva, al forest, a la segona residència. Això va generar una polèmica enorme. En Josep Iglesias, el geògraf, reusenc, que, com recordeu, havia sigut el secretari de la ponència de Divisió Territorial del Pau Vila, s'exclamava "tots hi perdríem enormement amb aquesta proposta, tant en el sentit material com en l'espiritual. Puix que hi ha unes comarques predominantment muntanyenques que venen a constituir una mena de reserves de la raça, les quals van enviant contingents humans a la plana i sobretot als cafarnaums ciutadans. L'aportació d'aquestes comarques renova les velles mares i conserva tant com pot les essències racials cada vegada més trontollades".

Teníem l'igualitarisme comarcal per un costat, i uns altres parlant de comarques a tancar... D'això fa cinquanta anys i avui ens sembla gairebé història antiga

Vanesa Freixa

No era una bestiesa tampoc el que estava dient. Perquè en el fons estava parlant del tema de les arrels, i de fet, penso que a dia d'avui és una de les nostres mancances principals. No en parlem. Tot i que vaig néixer més tard de l'aparició d'aquest article de l'Ernest Lluch, recordo moltíssim un informe que va fer La Caixa l'any 81 que ja parlava des d'aquí. Quaranta anys més tard s'ha complert aquesta especialització dels territoris rurals. Clar, en aquell moment parlaves del 50%. Avui en dia a Catalunya el 90% de la població viu principalment en les àrees urbanes. El 90% de la població!. Això vol dir que a tres quartes parts del país hi ha una despoblació molt important i el que ha produït sense adonar-nos-en, és una desconexió profunda cap el món rural. No del món rural que visita una part de la població privilegiada que pot fer-ho, sinó una desconexió dels valors, de les tasques del món rural que ara més que mai seran tant necessaris. Ho reclamava Pau Vila, calia donar valor al coneixement i a les pràctiques d'allò rural.

Tot això és fruit d'uns canvis econòmics que condueixen a buidar el món rural i portar a la gent cap a la ciutats, en una estratègia molt perversa que fa molta pena perquè va anar acompanyada d'un menysteniment absolut de la gent que venia del món rural. Eren persones que es considerava que no tenien coneixements adequats per a la vida moderna que es propugnava. I això, que va durar moltíssims anys, ha deixat una petjada

molt fonda al caràcter de la gent, fins a tal punt que aquests llocs han esdevingut, en general, molt poc propositius, i ha permès, una cosa que enuncïava Lluç, i és que fossin comarques de serveis, sacrificades, que serveixen de fet a la ciutat. El que va provocar això, i pot ser polèmica la manera de dir-ho, és que ens deixéssim colonitzar. Ens hem deixat colonitzar continuadament. Podem vestir-ho dient que va ser per un interès econòmic en un moment donat, però els territoris rurals han estat permanentment dominats encara que molta gent del món rural se n'afavorís en el període especulatiu de l'habitatge. Estem colonitzats fins a tal punt que no decidim l'estratègia que més ens convé com a territori. I sempre estem a expenses del que ens venen a dir els de l'entorn més urbà.

Això em fa pensar que també hem de desmitificar el tema de la diferència urbà i rural, en el sentit que el món urbà ja és a tot arreu. Al racó més llunyà del Pirineu la mentalitat a dia d'avui és urbana. Claríssimament. Valorem i actuem des d'aquesta mirada. I això és una catàstrofe perquè el que ha fet és que siguem participants d'aquest menyspreu, entre d'altres coses, del coneixement tradicional. Amb això vull dir que el coneixement tradicional és un coneixement adquirit - amb les seves virtuts i mancances - , des de la transmissió, fruit de l'experiència i que té un valor importantíssim que és el que genera autonomia i per tant llibertat. A dia d'avui la majoria de les persones som incapaces de fer-nos de manera autònoma les coses més necessàries per la nostra vida. En els temps que corren i que vindran això serà imprescindible. El que no hem fet és donar valor a aquest coneixement, cuidar-lo i d'aquesta manera considerar-lo com un element transmissible cap a les persones. Ens hem convertit en persones bastant inútils en quan a coneixements essencials per tal de garantir-nos la vida, encara que no ens ho sembli.

Oriol Nel·lo

En part comparteixo el que dius i en part no. Comparteixo que hi ha hagut sovint menysteniment i s'ha malbaratat l'herència d'un conjunt de coneixements. No acabo de compartir, en canvi, la diagnosi territorial que proposes. En quin sentit? En el sentit de que avui dia la població no tendeix a concentrar-se sobre el territori. Ans el contrari. Població i activitat tendeixen més aviat a dispersar-s'hi. Si avui la polèmica de fa cinquanta anys a la que fèiem referència en començar ens sembla tant vella i superada, per què és? Perquè la tendència a la concentració de població i activitat sobre el territori, que havia començat al segle XIX i que havia arribat al seu zenit entre el 1959 i el 1975 del segle XX, avui es reverteix. I fa gairebé 50 anys que es reverteix. El que passa és que ens ha deixat un trauma i un impacte tant fort, que ha condicionat la nostra manera de concebre el territori. Si avui mirem quin és el pes de Barcelona sobre el conjunt del territori català, veurem que pesa menys que a començament del segle passat. A començament del segle XX, Barcelona significava el 27% de la població de Catalunya. Ara és el 21%. I tu em diràs, Oriol, fas trampa perquè tots sabem que Barcelona no és Barcelona sinó que és l'Àrea Metropolitana. Però és que l'Àrea Metropolitana va arribar al seu màxim pes en el moment en que en Lluç, Carreras i Giral escriviren aquell text. Va arribar a tenir el 50% dels habitants del país. Ara és poc més del 40% i pots tornar a dir que faig trampa, perquè és la Regió metropolitana i no l'Àrea el que hem de mirar. Però tampoc és cert, perquè la regió Metropolitana també perd pes relatiu sobre el conjunt. Havia arribat a ser el 70% i ara és el 67%.

El que passa aquí és que les àrees urbanes es fan més grans, integren cada vegada més el territori i el fa més interdependent. Això té avantatges molt importants, per exemple en l'accés als serveis. No és que no hi hagi diferències. Tenir un infart a Esterrí

és una mala idea si t'han de portar fins a l'hospital de Tremp. Però mai com ara els serveis havien estat tant accessibles.

Vol dir això que no hi persisteixen desigualtats? Oi tant que persisteixen! Però quin és el factor més explicatiu de les desigualtats, avui? Per on passa el tallant territorial de la desigualtat? Vegem un exemple. Sempre hem tendit a pensar que una de les diferències importants entre el camp i la ciutat és l'accés a l'educació i, en particular, a l'educació superior. Doncs bé, si mirem les dades veurem que a la regió metropolitana de Barcelona el percentatge de població de més de 24 anys que disposa d'estudis superiors és el 30%, i a Ponent, Alt Pirineu i Aran és el 25%. És una diferència. Però quan contrastes les seccions censals vulnerables de Catalunya, allà on es concentra la població de menor nivell adquisitiu, i les benestants, allà on es concentra la població de major nivell adquisitiu, la diferència no és de 30-25 sinó de 52% a 15%. Què vull dir amb això? Que persisteixen desigualtats territorials, i tant que sí, però em sembla que la partió no depèn tant de l'eix urbà i rural com havia estat en el passat, sinó més aviat de la dualitat vulnerable - no vulnerable, benestant-marginat. I aquesta partió insidiosa talla tots els territoris. No només el metropolità, ~~com~~ entre Trinitat Nova i l'Eixample, per posar un exemple, sinó també entre el barri de l'estació de Puigcerdà i Bolvir, per posar-ne un altre. Aquesta realitat requereix d'una nova aproximació a com utilitzem la reflexió territorial a l'hora de parlar de la desigualtat.

Vanesa Freixa.

Jo no parlo d'un tema de renta. Visc al Pirineu i és un territori rural privilegiat en el sentit que se li dona un valor des de fora; i no tots els territoris rurals es valoren de la mateixa manera. Quan la gent marxa de la ciutat no pensa en anar al costat de la central d'Ascó, o a un poble d'Osona amb una activitat agrària intensificada. La gent imagina un lloc idíl·lic, als Pirineus, la Garrotxa, l'Empordà. En això també hi ha categories i cal tenir-ho present.

Quan parlo del Pirineu nosaltres no tenim un problema de renta, de fet tenim una taxa de desocupació molt baixa. Hi ha feina. Però no només hi ha feina de qualsevol cosa, també precària com aquí, sinó que son espais on no hi ha competència i crear coses de nou, i que s'acullin i encaixin és fàcil.

Però jo no parlava d'això. Quan ara parlaves de la distribució de la població i hi ha una diferència abismal per un tema de volum. El Pallars, l'any 81, no arribava en el pic més baix a 6000 habitants. Avui, 40 anys més tard, té tot just 1000 habitants més. I és una de les comarques més grans de Catalunya. Aquesta població que no hi és està en la centralitat i en els espais urbans i he de dir, que aquesta especialització que en el seu moment van marcar Lluch i companyia, finalment s'ha esdevingut. Son territoris que donen serveis. Tenim territoris de Catalunya que són espais de l'activitat intensiva de l'agricultura i la ramaderia, altres son espais rurals que son abocadors de tota mena de residus, espais rurals generadors d'energia (i més que ho seran) amb totes les conseqüències que portaran per la transformació de les activitats agràries. En el cas dels Pirineus és un espai que està turísticat per les persones que venen dels entorns urbans. Al final s'ha complert al peu de la lletra. La centralitat de la ciutat ha fet que els espais perifèrics siguin dotadors de serveis de tot tipus. Continua havent-hi aquest desequilibri i aquest ús que ve afavorit per aquesta baixes densitats de població i per una falta de renovació de població que és important.

Oriol Nel·lo

Però qui ha colonitzat els territoris de baixa densitat és la ciutat o el capital?

Vanesa Freixa

Si, si, exacte

Oriol Nel·lo

No és pas la mateixa cosa. És molt important distingir-ho. Perquè a ciutat, en els àmbits més densos, hi viuen grups subalterns en situacions molt difícils. I per tant si abusem massa de la metàfora camp-ciutat podem fer passar bou per bestia grossa, i posar a aquells que es troben en una situació molt desafavorida en àrea urbana com els colonitzadors d'àmbits de baixa densitat. Jo aniria amb molta cura aquí

Vanessa Freixa

Jo estic d'acord en això. Una cosa és el contenidor i l'altra el que passa a dins. El problema és el sistema econòmic i de poder que es concentra a la ciutat. És el que passa a dins el que acaba transformant l'entorn i acaba marcant un model territorial que està molt centralitzat. És el sistema el que porta a aquestes especialitzacions i diferències. Però els valors de l'urbà incideixen en tot això.

L'habitatge

Oriol Nel·lo

Està molt centralitzat? És així? Parlem-ne després, però aturem-nos abans un moment a les coses de menjar. Com veus el tema de l'habitatge? Al Pirineu teniu ara una paradoxa formidable. Vosaltres éreu 107.000 a mitjans del segle XIX, vau arribar a ser 63.000 als anys 70 i ara sou 74.000. I en aquest territori que té encara no tres quartes parts de la població havia amb la que comptava fa 150 anys costa molt trobar casa. Com s'explica això? Em mirava dades de l'informe sobre el sector immobiliari i veia que els preus per m² a la regió metropolitana anaven seguits dels del Pirineu. Les dades pre-pandèmiques parlen de 2.600 euros per metre quadrat en l'àmbit metropolità i 2.500 al Pirineu. Com pot ser que els preus en l'àmbit metropolità tant dens i en la muntanya despoblada siguin gairebé els mateixos?

Vanesa Freixa

Es que reproduïm el fenomen. De la mateixa manera que ens hem especialitzat internament en el conjunt de Catalunya, Catalunya també s'ha especialitzat a nivell europeu: rebem turistes. Però a mi m'agrada mirar la part humana. És un peix que es mossega la cua. Som territoris amb baixa autoestima hem dit, en aquest cas al Pirineu però parlo sobretot a nivell polític. Aquesta baixa autoestima defineix l'estratègia, i per tant no tens ni els arguments ni la capacitat d'imaginar un futur diferent que no sigui en aquest cas el turístic. Ens hem cregut aquesta pel·lícula i som incapaços d'enfrontar-nos a aquesta proposta. Perquè tenim maneres de legislar al respecte, però no ho fem perquè creiem que sense turisme no tenim res més, quan som un territori riquíssim. I cal admetre que això ens ha portat un "benestar" que a mi en el fons m'ha permès tornar a casa meva. Jo soc crítica amb el model de turisme però quan jo era adolescent el Pallars ja era un lloc del que ja no tothom volia marxar, i això és en part gràcies a tot el moviment

que ve del turisme i de revitalització i revalorització de lo nostre que ve propiciat per un model econòmic determinat. Ens havien de dir de fora que allí on vivíem era bonic. Hem de buscar l'equilibri. I torno a la idea inicial, enfortir les arrels. Ens trobem encara al Pallars que els estudiants de la comarca quan marxen ho fan per no tornar. Si volen anar a fora mantindran un vincle fort, però el futur el volen desenvolupar a fora. Entenc que una part de la vida ha de ser a fora però també voldria que una bona part dels qui marxen haurien de tenir al cap la opció de tornar per canviar les coses, perquè el problema en entorns on hi ha poca població és que és necessària la renovació. Perquè tenim coses positives però un conservadorisme molt important que fa que coses molt bàsiques que a la ciutat, més transformadora, estan més que assumides, sigui difícil arribar-hi en els entorns rurals. En certes coses anem en 20 anys de retard. I no ho canviarem si no hi ha una renovació de gent de que vingui de fora i de gent de dins que marxi i torni.

Oriol Nel·lo

Però on viuran aquests que venen de fora o els que han marxat i volen tornar?

Vanesa Freixa

Clar. No hi ha accés a l'habitatge. A Barcelona tampoc ja ho sé, és endèmic.

Oriol Nel·lo

Però, com és que passa també al Pirineu, tot i la despoblació? Aquests dies mirava, per exemplificar-ho, unes dades de l'Alt Aneu, molt significatives. A les Valls d'Àneu eren 5.200 habitants a mitjans del segle XIX. A mitjans del segle XX eren 2.700 i ara en són poc més de 1.900. En principi, diries, allà, lloc n'hi ha d'haver. Però què és el que passa? Que els preus hi son extraordinàriament elevats. És perquè no hi ha habitatge? No. Hi ha una quantitat enorme d'habitatge. Per menys de 2.000 habitants hi ha gairebé 2.800 habitatges, per tant, toca gairebé a habitatge i mig per habitant. Ocorre però que d'habitatge principal només n'hi ha 900 unitats i d'habitatge secundari més de 1.500 i de buit 300. Com s'explica això? S'explica perquè s'ha integrat tant el territori que, de fet, l'Alt Aneu ha passat a ser com un barri més de la gran ciutat de Catalunya. I el problema no és que es doni explotació urbana del camp, sinó que s'ha produït la plena integració d'aquestes comarques als àmbits urbans. Des d'aquest punt de vista la diagnosi és important, perquè serà clau per entendre amb qui t'has d'aliar i amb qui no. La idea de "són de fora que ens colonitzen i la suma de tots els mals", encaixa molt malament, per exemple, amb la pressió de la majoria dels alcaldes pirinencs per evitar les reserves obligatòries d'habitatge protegit als seus municipis. I ho van aconseguir, per cert, el 2012, quan es va dispensar als municipis més xics de 5.000 habitants de la reserva obligatòria.

Hi ha però unes altres aliances possibles. Les aliances dels que estan en posició subalterna a ciutat i al Pirineu. Aquestes aliances són necessàries i haurien de ser possibles, perquè veiem que ja hi ha hagut i hi ha unes aliances molt clares dels que estan en posicions dominats a un costat i a un altre.

La subordinació econòmica del camp

Vanesa Freixa

Tot s'interrelaciona. Jo no puc valorar les actuacions empreses per la cobdícia i els interessos particulars que hi puguin haver. De fet, la majoria d'alcaldes del Pallars, quasi tots ells homes, tenen vincles amb el turisme d'una manera molt directa. Però de nou, torno a l'inici. Ens van dir que ser pagès, dedicar-te a la terra, era el pitjor que podies fer, i la gent es va haver d'integrar d'una manera diferent a aquest nou sistema de vida. I estem en un model que no és propi del territori per les potencialitats que aquest té. En les polèmiques del territori vinculades a temes agrícoles o ramaders poques vegades veuràs als polítics locals recolzant una determinada proposta. Tenim un discurs fins i tot proper, de gent que han nascut allà que estan absolutament desvinculats d'això, i no prenen posició en temes polèmics. Un exemple: la reintroducció de l'ós, que és una acció presa des de les ciutats perquè hi ha una mentalitat urbana, que està a tot arreu, i que és molt més sensible a la preservació de determinades espècies si el territori. La part política del territori no és capaç de prendre partit, i posicionar-s'hi a favor o en contra. Al territori aquest ós té unes afectacions al sector ramader, i els seus no els defensen. Passen aquestes contradiccions. Anem a la deriva perquè fa falta una estratègia interna, i això té a veure amb la governança.

Hi ha un pilotatge des de la mentalitat urbana que està dintre del contenidor ciutat.

Oriol Nel·lo

Fins a cert punt. Vols dir que no passen molta penalitat també els pagesos que tracten de mantenir els usos rurals al Delta del Llobregat? El problema de nou em sembla que no és camp-ciutat, sinó que hi ha determinats sectors econòmics que han quedat en una situació molt subalterna a Catalunya. Al Pirineu deuen quedar uns 2.500 pagesos.

Vanesa Freixa

Molts menys.

Oriol Nel·lo

Si ho mires en dades de registrats si que surten. Però la majoria són més grans que jo, és veritat. Però ocupats agraris en surten 2.449 exactament, segons dades de l'IDESCAT. És realment una quantitat molt petita. El sector dominant en aquest moment, o com deien els economistes dels anys 70, el sector inductor de creixement, és el sector serveis. El Pirineu és una gran àrea de provisió de serveis. Això col·loca en posició subsidiària la resta de sectors. Però això passa també al Baix Llobregat o al Maresme. I de nou la metàfora camp-ciutat no em casa bé.

Urbanitzar el camp i ruralitzar la ciutat?

Vanesa Freixa

Això em permet introduir un nou concepte, per diluir aquesta divisió camp ciutat, que és de la idea de ruralitzar la ciutat. És una idea que es va usar a finals del XIX, quan Ildelfons Cerdà fa la proposta de l'Eixample de Barcelona, i proposa la ciutat-jardí, una idea que es va anar estenent a Anglaterra i Alemanya, una ciutat on un 75% fos espai verd. Per

higiene, salubritat. No es pensava en un espai productiu, sinó que era la voluntat de tenir el verd a la vora. A l'Eixample es va aprovar però no ha estat així.

L' Eixample de Barcelona és de les primeres operacions de corrupció urbanística més important del nostre país perquè aquests espais verds que eren públics se'ls van anar venent i van acabar construint. L'especulació devora i guanya més.

Jo m'estimo molt el meu món rural, i jo no vull que pugi la gent a ocupar l'espai d'una manera massiva, encara que passarà. Jo vull que vingui a través d'una adhesió conscient. I per fer-ho hem de ruralitzar l'espai urbà, amb tots els valors que significa tot això. És entendre la ciutat com un espai més dintre de la ruralitat. Cerdà deia això, ruralitzem la ciutat, urbanitzem el món rural. Això últim ja ha passat però la ciutat queda pendent de ruralitzar. Hem d'imaginar que sigui un espai on els espais verds també siguin productius. Amb aliments. Que puguin conviure les activitats econòmiques que hi coneixem però també les vinculades als sectors agraris. Però cal molta feina aquí perquè caldria legislar al respecte, projectar l'urbanisme d'una manera diferent. Tenim el canvi climàtic aquí, l'estem vivint, i serà necessari enverdir els espais urbans perquè siguin més vivibles. Hem de fer un canvi. Enlloc de dir marxo perquè la ciutat no em serveix, perquè és un a ciutat contaminada, per què no tenim la mentalitat de canviar on som i on vivim? Per què no fer espais més agradables i que s'assembli a allò que anhelem, l'ideal del lloc on viure?. I torno a dir-ho per tercer cop, el lloc on arrelar. Cal arrelar i a la ciutat és molt difícil. I el que falta són les relacions més de proximitat que fa que sigui un ambient molt més humà i proper. Cosa que passa, cosa que ens afecta. Agressió que rep el territori, agressió que la gent del territori voldrà lluitar-hi en contra. I a la ciutat això, excepte en temes més generals, és més difícil. Potser sí als barris, però no abunda. Si la ciutat de Barcelona és cada vegada un lloc més difícil tenir-hi una bona vida, el que farà la gent és deixar-la enlloc de lluitar-la i habitar-la. I els que es quedaran seran els menys privilegiats que no podran marxar. Caldrà implicar-se per canviar allò que sembla impossible. Les utopies no són fàcils, però cal plantejar la ciutat des d'una nova visió.

Oriol Nel·lo

Tornem a la màxima Cerdaniana. "Rurizad lo urbano: urbanizad lo rural: Replete terram". Ompliu la terra, la màxima bíblica. De fet per a Cerdà el que hi havia al darrere d'aquesta màxima és en certa manera la voluntat d'acabar amb la dualitat camp-ciutat. Fins on hem avançat? Jo coincideixo amb tu en que en molt bona mesura el camp està urbanitzat. Fins al punt que ha desaparegut. El camp no és altra cosa que una ficció. És una percepció basada en imatges del passat. Perquè el sector agrari és avui una petitíssima part de l'activitat econòmica global i perquè els valors, les formes de vida que havien sigut les pròpies del món agrari ja no existeixen. Així, avui se'ns fa pràcticament impossible delimitar allò que és camp i allò que és ciutat. Quan ho intentem des de la geografia, l'antropologia, l'economia no trobem manera de fer-ho.

Ara bé, si m'ho deixes posar d'una manera una mica provocativa, el problema, al meu entendre, no és la urbanització del camp, sinó al contrari: el problema és que a les antigues àrees rurals no hi ha arribat prou bé la urbanització. El problema no és que la potència del procés d'urbanització hagi privat el camp d'alguna cosa, sinó que el procés d'urbanització no és prou potent com per fer arribar a les antigues àrees rurals tots els serveis i tota la ocupació que requeririen. Aquest és el problema ara mateix: la nostra

xarxa urbana és massa dèbil com per assegurar que a l'Alt Urgell, la Cerdanya o les Garrigues, hi hagi un nivell de serveis i d'accés a la renda comparable al que es troba en altres parts del territori.

Anem ara a la inversa: "ruralizad lo urbano". Coincideixo en que anem enrere. Però és que ruralitzar no només vol dir posar zona verda sinó que també son altres coses. Portar-hi la producció d'energia, apropar-hi la producció d'aliments tant com es pugui.... I aquí estic d'acord que anem molt enrere. A mi em sorprèn extraordinàriament per exemple, l'animadversió que susciten coses que haurien de ser tant divisibles com ampliar les zones verdes a la ciutat, pacificar el trànsit, reduir la contaminació. Com és possible que això susciți animadversió? Si tu mires fils de Twitter quan parlen de les superilles hi trobes un nivell d'animositat, insults etc. que fa feredat. I tot per una iniciativa de la que se'n poden discutir alguns detalls, però que té objectius més que enraonats, i perfectament divisibles. No s'acaba d'entendre.

Vanesa Freixa

Ciutats com Barcelona en el futur immediat ho passaran malament en aquest sentit perquè no ha protegit les seves àrees agràries, tot i que hi ha hagut intents que no han acabat de fructificar. Però amb aquest discurs l'important i crucial és recuperar les sobiranes, i l'alimentària serà principal. A ningú se'ns escapa que, vinculat a la crisi energètica i de combustibles, el món serà més petit, caldrà relocalitzar al màxim les produccions i que una ciutat com Barcelona no hagi reservat l'espai suficient per autoalimentar-se és molt greu, un atemptat. El govern s'ho mira sense actuar i fent petites accions, com per exemple un banc de terres abandonades, que evidentment no és prou. Qui estigui en el terreny agrari sap que n'hi ha molt poques, perquè la terra està associada a ajudes públiques i està copada. A mi em sorprèn que no s'estigui treballant des d'aquí, quan hi ha un moviment d'acaparament de terres molt gran en marxa. L'altre dia passaven dades de compra de terres agràries per part d'empreses a Catalunya i parlàvem al mes de maig més de 150.000 operacions, al juny 100.000 operacions. El sector empresarial més especulatiu s'espavila i tenen claríssim que la terra serà crucial. Però no per posar-hi només plaques solars i molins sinó per produir-hi aliments. Que des de la funció pública no s'estigui protegint la terra quan això va vinculat a la supervivència de tothom a dia d'avui és molt greu.

Oriol Nel·lo

Podríem parlar doncs del tema de la governança. Però deixa'm que abans torni un moment a la qüestió de les desigualtats, i de com s'expressen sobre el territori aprofitant que hem tractat la qüestió de la transició energètica. Molt sovint, quan parlem de transició energètica si ho plantejem en termes camp-ciutat, de seguida ens surt dir "home, les plaques solars i els parcs eòlics ~~molins de vent~~ van tots a parar sempre al mateix lloc", i si mires el mapa de les instal·lacions, és espectacular. La regió metropolitana és gairebé buida de grans instal·lacions. I a les Garrigues, a la Conca, a la Terra Alta etc. n'hi ha moltes. Podries dir, "per què, aquí?" O encara més, "per què sempre, aquí?" Això llegit en termes camp ciutat et permetria concloure que la ciutat és el problema. Però anem a veure què passa a dins de la ciutat. Què està passant amb el procés de transició energètica i la instal·lació d'instal·lacions d'autoconsum en l'interior de les àrees urbanes més denses? Agafem les llars, i classifiquem-les per decils de renda de inferior a superior. Qui s'està col·locant en aquest moment instal·lacions d'autoconsum? En les llars del primer decil, el més pobre, pràcticament ni una. És en el

darrer, el més ric, on es concentren les instal·lacions. Vull dir amb això que la desigualtat certament és territorial, però és també, i potser en primer lloc, social. Si no fem bé la diagnosi correm el perill d'acabar oposant territoris quan en realitat el que hauríem de contraposar són interessos socials.

Vanesa Freixa

Consti que jo no estic amb la idea de contraposar territoris.

La Governança del territori: de la mobilitat a l'absorció de municipis

Oriol Nel·lo

Això ens porta al tema de la governança d'àrees d'alta densitat i baixa densitat. Tant en unes com en les altres hi ha un problema essencial i és que l'estructura administrativa no es correspon a la manera com funciona el territori. A les antigues àrees rurals, de baixa densitat, el despoblament ha fet que molts municipis tinguin poblacions, de 100 o 200 habitants a 200, que fan impossible l'adequada prestació de serveis. I en les àrees de concentració o alta densitat? D'entrada podríem pensar que aquí els municipis són grans, i, per tant, podran prestar serveis. Però el problema és un altre. En estendre's l'àrea urbana, la segregació, és a dir, la separació dels grups sobre el territori, també ha saltat d'escala. D'aquesta manera, que el que s'especialitza, no són, com en el temps de Cerdà, els carrers d'un barri o els barris d'una ciutat, sinó que són municipis metropolitans sencers. Això que provoca? Doncs que aquí a Barcelona s'hagi pogut tirar endavant un Pla de rehabilitació de barris agafant recursos que són de tota la ciutat i portant-los on més calen: a Roquetes, Trinitat Nova, Bon Pastor, Baró de Viver etc... Perquè ho pot fer això l'alcalde Colau? Doncs, perquè té la voluntat política de fer-ho i disposa de recursos que venen d'una gran ciutat que compta amb barris rics i barris pobres. Ara bé, com ho farà l'alcalde de Montcada i Reixac? Agafarà diners de la Ribera i els portarà a Can Sant Joan? Agafarà l'alcalde de Santa Coloma recursos del Singuerlin i els portarà al Fondo? En prendrà de Santa Rosa per dur-los a les Oliveres? Ja es veu que això no té cap sentit. Així es produeix una paradoxa formidable: aquells qui menys tenen van a raure als municipis amb menor capacitat de prestar serveis.

Heu-ho aquí. Allà dalt al Pirineu els municipis tenen dificultats per prestar serveis per manca de població i aquí per especialització en determinats grups socials. Què hem de fer amb això?

Vanesa Freixa

Jo avui he agafat el cotxe, l'he deixat a Lleida, he agafat el tren i en una hora més m'he plantat a Barcelona. Però amb aquesta excusa de falta de població per millorar els serveis tracem una estratègia errònia, i més amb els temps que vindran. És necessari tenir connectat tot el territori perquè en un futur immediat ens haurem de desplaçar molt més en transport col·lectiu que en transport individual. Hi això aïllarà alguns territoris encara més. La població es podrà distribuir d'una manera diferent. Si es mira el mapa ferroviari de tota Espanya hi ha un buit gegantí a la part del Pirineu Oriental.

Oriol Nel·lo

En aquest moment si tu agafes el bus i vas de Barcelona a Llavorsí, et costa més o menys el mateix que un bitllet de Barcelona a Berlin. Més de 40 euros-fàcil. I tardes 5 hores.

Vanesa Freixa

I si mires al territori, t'adones que tots aquells que hi viuen necessiten dos cotxes per cada família. Aquí no cal perquè hi ha transport públic, però allà és això. Condiciona fins a aquest punt. Si hem de repoblar pobles de fons de vall o capitals de comarca, de nou el cotxe és imprescindible perquè no hem sabut establir una xarxa de transport per estalviar-lo. Falta molta feina i serà imprescindible.

Oriol Nel·lo

En els plans territorials que es van aprovar fa més d'una dècada es propugnava estudiar nous traçats de transport sobre infraestructura fixa, és a dir, ferroviari. La línia de Lleida a la Pobla, té molt mala vida. I la línia de Vic-Puigcerdà, ja no cal ni que ho digui. Tinc el convenciment que aquesta darrera és una fàbrica de descontentament polític. Si pugés a aquella línia, quan baixes dius, això no va bé de cap manera. Hi havia dos projectes, un que era el d'estendre la línia des de la Pobla fins a Esterri, i l'altre portar la línia de la Tour de Carol des de l'estació de Puigcerdà, la Seu d'Urgell i enfilat-la potser fins a Andorra. O l'aeroport de la Seu primer i Andorra després. Però hi estem molt lluny.

Potser de manera menys utòpica es podria pensar en millorar el transport a la demanda. Ja seria un gran què. Però per no posar-ho tot al costat negatiu és formidable com avui s'està organitzant la gent dels nuclis de capçalera i del fons de les valls per resoldre problemes de mobilitat a través de WhatsApp: "algú ha de passar per Llavorsí? podria recollir-me una cosa a la Farmàcia?"

Vanesa Freixa

Em fa pensar en com es distribueixen els recursos. Perquè estàs parlant de la línia de Puigcerdà i es va aprovar la millora del tram de la carretera de Comiols per guanyar només 3 minuts!. I es gastaran milions de euros per una cosa on qui es beneficia és el sector empresarial privat. Es escandalós com de manera flagrant estem invertint diners públics amb una finalitat o una altra.

Oriol Nel·lo

Per tornar a centrar-nos un momentet en la governança. Tu vius a un municipi que deu tenir, quants habitants?

Vanesa Freixa

A Sort som 2000 persones, però som 13 pobles.

Oriol Nel·lo

Ja esteu absorbits. La qüestió és: hauríem de fer que allò que va fer Sort en el seu moment, annexionar la vall d'Àsua, es generalitzés? Haurien de fer aplegar municipis de tal manera que sorgissin municipis més grans? Esterri s'hauria de fusionar amb les valls d'Àneu. Llavorsí s'hauria de menjar la Vall Farrera, les Valls de Cardós i la Coma de Burg i fer-ne un sol municipi? Hauríem de fer que el Pallars Sobirà quedés amb 3 o 4 grans municipis?

Vanesa Freixa

Què hi guanyaríem?

Oriol Nel·lo

En l'àmbit metropolità és evident que si no hi ha transferència de recursos des del nivell alt al nivell baix no es poden prestar serveis ni rehabilitar barris. És molt difícil pensar en fer un sol municipi de tot l'àmbit metropolità però necessitaríem cosa una solució institucional més potent que no pas l'AMB actual per poder fer aquesta redistribució. Podríem pensar una solució similar en el vostre cas? I si aquests municipis petits, els Farrera, Soriguera, Espot, la Guingueta...que no tenen recursos ni capacitat, els apleguéssim amb altres de grans, es podrien produir una redistribució? Augmentaria la capacitat per prestar serveis a la població?

Vanesa Freixa

Una mica s'intenta amb els Plans comarcals de dinamització. Això és fàcilment solucionable amb una Mancomunitat de municipis. Perquè allà dalt la identitat està molt marcada i cal preservar el poble. Però mancomunar ho pot resoldre.

Nosaltres no tenim el problema de la degradació dels espais. No ha estat el cas. El problema és l'accés a l'habitatge, perquè la gent que ve a viure al Pallars o la gent que hi torna anirien a viure als pobles petits no poden perquè no hi ha accés i acaben anant als pobles més grans. Parlo de comarques que son turístiques.

Es podria plantejar com una millora en la governança si fos una mesura d'estalvi per fer més eficients els recursos, o una opció per poder tenir la capacitat d'aplegar més recursos. Una voluntat de Mancomunar per exemple. Però a mi en fa pensar la "no" governança que tenim en aquests territoris. Aparentment pensem que els territoris rurals tenen la mateixa capacitat de decidir i fer, però si veiem com funcionen els ajuntaments ens adonem que a aquests la majoria d'alcaldes i regidors no cobren. Son persones que, en la majoria dels casos, ho fan voluntàriament. I això no és menor. No és menor perquè la gent hi pot posar el temps que hi posa. I normalment en aquests ajuntaments si cobra algú que és l'alcalde cobra un sou que no arriba als 1400 euros al mes. Penso que és una estratègia plenament deliberada per justament treure potencia a aquestes identitats més marcades. Ja convé que aquests territoris que son el 75% del territori català tinguin aquesta situació de manca de professionalització i aquesta manca de governança. Jo crec que convé per garantir la centralitat del govern, per tenir el territori més dominat. Perquè el que fa és que les persones que podrien tenir la capacitat de presentar-se en aquests llocs no ho fan per aquesta precarietat que no es dona, en canvi, en els ajuntaments de poblacions més grans. Això treu d'una manera important la capacitat d'actuació.

Oriol Nel·lo

A França fa una vintena danys van impulsar un procés força interessant, iniciat pel ministre Jean-Pierre Chevènement. A França estaven pitjor que nosaltres, perquè si a Espanya hi ha 8.000 municipis, i a França en tenen 36.000 per un territori que és més o menys de la mateixa superfície, tot i que ells compten amb més població. Tenien el mateix problema que ara expressaves. Ningú vol deixar de tenir el seu municipi. Ningú

vol prescindir d'aquell que parla per ell, encara que sigui el cacic. No vull perdre la meua veu, ni els meu alcalde. Doncs bé, a França van fer un cosa bastant entenimentada que és el següent: la llei Chevènement venia a dir als municipis, si vostès s'associen per fer determinades coses, recollida d'escombraries, promoció turística etc... nosaltres els ajudarem. Sinó, vostès no ho facin, però no els ajudarem. Això ha provocat una tendència a l'associació que en aquests moments aplega la practica totalitat dels municipis francesos. En àrees rurals i en àrees urbanes també. I te la gràcia que ha estat un procés fet més aviat, de baix cap a dalt (cosa notable en un país tant centralitzat com a França). Nosaltres, en canvi, vam optar pel tema de les comarques que no ha acabat de donar els resultats que caldria esperar .

Vanesa Freixa

Si, perquè inclús algunes Mancomunitats s'han desmuntat. Aquest model es va expandir però avui tornem enrere.

Oriol Nel·lo

Tot i això algunes àrees de baixa densitat en alguns moments s'han organitzat amb molta força i han fet sentir molt la seva veu. Les Terres de l'Ebre, vosaltres mateixos fa 30 anys se us sentia més com a Alt Pirineu.

En aquesta direcció hi va haver un intent que va quedar avortat amb la sentència del Tribunal Constitucional (TC) sobre l'Estatut de 2006: l'intent d'articular el territori de Catalunya no sobre comarques sinó sobre vegueries. És a dir, àmbits mes grans, que haurien vingut a substituir les províncies. Un d'aquests hauria estat l'Alt Pirineu i l'Aran. Això és el que va impulsar el govern de Pasqual I Maragall en el seu moment. La sentència del TC però ho va posar en via morta: Va venir a dir, "si, si, poden establir les vegueries, però les províncies no poden desaparèixer". El resultat hauria estat un nyap, perquè llavors hauríem de tenir, municipis comarques, vegueries, províncies, Generalitat, Estat.....Ja es veu que això no va. Però per aquí potser hi havia un camí.

Vanesa Freixa

I amb tot mantinc que caldria donar l'oportunitat de professionalitzar molt més l'activitat política, perquè ampliaria el ventall de persones que poden dedicar-se a la causa política.

Oriol Nel·lo

La qüestió dels àmbits de govern no és menor, tanmateix, i aquí segurament hi guanyaríem si tinguéssim vegueries. A la Regió metropolitana per exemple, hi guanyaríem de manera indiscutible. L'àrea metropolitana que ara tenim compta amb 600 km²és a dir, una superfície 'equivalent al municipi de Madrid. Allò que per nosaltres són 36 municipis aplegats en una Àrea Metropolitana que funciona d'una manera molt complicada, a Madrid és un sol municipi. L'àmbit metropolità de veritat, el que va de la Tordera al Foix, el que va del Montseny i Montserrat al mar té 160 municipis. I per aquest àmbit no tenim els instruments de govern que caldria. I vosaltres no teniu instrument de govern a l'Alt Pirineu. Ni la Catalunya Central, ni el Camp de Tarragona, ni les Terres de l'Ebre,...

Vanesa Freixa

És important l'instrument, d'acord, però la qüestió és si el sabríem i podríem fer funcionar.

Oriol Nel·lo

Però la premissa és tenir -lo. I després omplir-lo de contingut.

I aquí hi ha una darrera cosa que hauríem de tractar que és, i quines eines podríem utilitzar per endreçar el territori en cada un d'aquests àmbits,? Aquí es va fer un intent bastant important, també sota els governs de Maragall i Montilla, que va ser el dotar-se d'uns Plans territorials per cada un dels àmbits que estableixen una estratègia per les infraestructures, pels equipaments, pels assentaments, pels espais protegits etc. Allò es va establir en el seu moment, però després se n'ha fet una aplicació, com a mínim, apaivagada. Caldria revisar de nou el tema de l'ordenació del territori per aquestes espais més amplis.

Vanesa Freixa

De nou tonem a posar en context com s'hauria de redefinir aquest model territorial però tenint en compte altres premisses com els canvis que ens vindran amb el canvi climàtic. Amb el que sabem hem de definir i protegir àrees estratègiques per la vida. No ens sobra el temps i tenim molt feina, i n'hauríem de parlar més.

Canvi climàtic i canvis alimentaris: impactes al territori

Vanesa Freixa

Últimament tinc una idea al cap arrel d'un llibre que estic llegint. Aquesta té a veure amb una frase que diu alguna cosa com "per crear el futur hem de crear un passat idealitzat". I em sembla clau, perquè tenim molt idealitzat el món rural però justament el que penso és que hem d'agafar aquella idea idealitzada i portar-la a la realitat. No cal que ens inventem coses noves sempre vinculades a la tecnologia com un focus de salvació. La tecnologia té també un temps finit.

Hem d'entendre la importància de l'activitat agrària i ramadera extensiva, la importància de l'agroecologia en el medi i en la mitigació del canvi climàtic. Això és fonamental. Aquesta idea de que la ramaderia l'hem d'extingir, que agredeix el territori i la sostenibilitat, és veritat, però és la intensiva, que és la majoritària. Però hi ha una part del territori important que exerceix una ramaderia extensiva que ajuda, entre d'altres coses, a segrestar el carboni, millorar la biodiversitat dels espais. Però és que alhora es vincula a uns trets culturals, a proveir-nos de menjar de qualitat, amb els recursos que genera el medi, i això també voldrà dir que en el futur imminent hem de plantejar canviar la dieta que tenim. Aquest model està desequilibrat perquè mengem molta més carn de la que necessitaríem.

Davant l'aparició de carn al laboratori. Són models econòmics que empenyen i estan creant això perquè és una tendència que volen cobrir. Hi ha un canvi de la societat a qui horroritza i troba una barbaritat sacrificar animals per menjar. Però quan tens necessitat menjaràs el que tinguis. En el meu cas a la muntanya, jo que tinc ovelles, per autoconsum, tinc la sort que una part de la carn que em menjo es de proximitat, ve de

casa meva i me la faig jo. Per a mi això és un orgull. I jo vull formar part d'aquest procés. Jo fins i tot diria, si fos valenta, que m'agradaria aprendre a matar els animals per alimentar-me. Això és autonomia i no dependre de que altres ens facin la carn amb més o menys tecnologia. Cal racionalitzar, si, però posem-hi sentit comú.

La contraposició entre àrea metropolitana i territori, un fenomen genuïnament català?

Oriol Nel·lo

La contraposició entre ciutat i camp com a models social, ideològics i fins morals. Aquest és un fenomen que trobaríem a tantíssims altres països europeus i més enllà. Del Londres victorià Thomas Hardy en deia que era "un monstre de 2 milions de caps i 4 milions de ulls". A França els estudiosos han parlat de la "urbanophobie" del pensament conservador.

En la nostra tradició d'animadversió vers la ciutat hi ha una data concreta a partir de la qual s'aguditzava. Si pensem en les fases inicials del catalanisme clàssic, el de la Renaixença, veiem que en aquell període el creixement de la ciutat es percebia més aviat d'una manera positiva. Mossèn Cinto a l'"Oda a Barcelona" proclamava "Avant ciutat de comtes, de riu a riu ja estesa". Però aquesta visió positiva a partir d'un determinat moment es torça. Quin és aquest moment? Doncs la Setmana Tràgica, és a dir, quan es fa evident per part d'una part de la burgesia ascendent que la ciutat genera riquesa, progrés, però és un lloc molt perillós en el que pot esclatar en qualsevol moment una revolta o revolució. La distància entre l'"Oda a Barcelona" de Mossèn Cinto i l'"Oda a Barcelona" de Joan Maragall és brutal. Un deia "avant ciutat de comtes..." i l'altre, "tal com ets tal te vull, ciutat mala". Vam passar de l'exaltació a l'ambivalència. I d'aquí sorgeixen, les dues grans línies del pensament catalanista respecte a la ciutat. Una que és clarament negativa, que és la d'en Gaziel que abans parlàvem: "Alerta catalans, Barcelona és per tot Catalunya un veritable perill. Desfem la immensa foguera, tornem a encendre arreu els vells fogars dispersos, cada gota al seu cantí, cada aigua la seva déu". És la percepció de la ciutat com quelcom perillós per a l'ordre social, nacional, moral. Una idea que serà seguida també pel demògraf Joan Anton Vandellós amb d'altres arguments: la ciutat és perillosa perquè les dones, una vegada hi venen, perden els valors familiars, no tenen fills, llavors, cal importar gent i això, deia Vandellós, "amenaça les nostres virtuts racials". Hi ha aquí tota una línia de pensament, que tots heu reconegut i que no cal que estiri fins més a prop.

Hi ha, però, una altra línia en el pensament catalanista, que és la d'en Gabriel Alomar, per exemple. Aquest deia: la progressió no és regió-ciutat-nació sinó regió, nació, ciutat. La ciutat és, per tant, l'estadi més alt de la civilització i d'aquí la idea de Catalunya ciutat. Catalunya serà plena quan sigui tota ciutat, que no vol dir tota urbanitzada, sinó que ho serà quan pugui oferir una qualitat de vida urbana a tot el seu territori.

Disculpeu si me n'he anat una mica lluny. Era només per mostrar que aquesta visió dicotòmica ciutat-camp no és pas exclusiva ni de Catalunya, ni dels nostres dies sinó que té una antecedents històrics molt antics i amplis.

La població i la necessitat de substitució i renovació: el paper dels immigrants

Vanesa Freixa

Quan hi va haver la pandèmia va sorgir la idea de que calia repoblar el mon rural. Però el mon rural no vol ser repoblat!. El que vol és que hi vingui gent que vulgui viure al món rural. No repoblem perquè si. Ara no tenim una demanda d'ocupació dels llocs de treball amb mà d'obra immigrant com va passar en el moment de l'especulació urbanística. No, aquest no és el concepte, no hem de repoblar perquè si, sinó amb consciència. L'altre cosa és repoblar per tenir més recursos, per tenir millor serveis. Però és que l'estratègia del país hauria de ser garantir uns serveis mínims a tot el territori, hi hagi més o menys població. És el peix que es mossega la cua, si tinc serveis garantits, la gent que tindria consciència de viure al mon rural hi anirà. No hem de repoblar per repoblar. Qui vingui ha de venir perquè vol, amb un ànim e transformar en positiu, no amb un ànim de refugiar-se o d'imposar. Escoltar, participar i fer canviar les coses, si, però des d'una bona actitud.

Oriol Nel·lo

Aquesta percepció de que "necessitarem gent que vingui de fora per mantenir els llocs de treball i pagar-nos les pensions," d'on procedeix? Se sol culpabilitzar a les dones de no tenir prou fills, però, de fet, en la nostra societat, avui, tal i com estan organitzada, resulta molt difícil tenir canalla. Nosaltres a les enquestes preguntem quants fills desitjaria tenir cada dona i quants fills té en la realitat Doncs bé, els resultats mostren que, en termes mitjans, hi ha una distància molt gran entre el desig i la realitat, que les dones voldrien tenir més fills dels que acaben tenint. Com pot ser això? Doncs perquè les condicions materials no permeten criar el nombre de fills que es voldria. De la mateixa manera que en el nostre sistema econòmic hi ha unes externalitats sobre el medi que no es computen s'externalitzen, i no se sap qui les pagarà, la nostra organització social fa molt difícil tenir la descendència. I com ho resollem? Doncs, en el cas del medi ambient repercutint les conseqüències sobre les generacions venidores i, pel que fa a la natalitat, important, més mal que bé, gent de fora.

La conseqüència són molt destacades, i segurament no en som sempre prou conscients. La població a Barcelona, per exemple, en aquest moment és de 1.640.000 habitants. L'any 1975 havíem arribat a ser 1.750.000, i després va baixar a 1.500.000 el 1996. Ara bé, si mirem no quants som, sinó quins som, ens adonem que l'any 1975 i, encara, el 1996, la pràctica totalitat dels habitants a la ciutat eren nascuts a Espanya. Avui, en canvi, dels 1.640.000 barcelonins, només 1.150.000 són nascuts a Espanya. Gairebé una de cada tres persones que viu a la ciutat de Barcelona és nascuda a fora del territori espanyol. És un fenomen d'una entitat extraordinària, que obre grans oportunitats i planteja també grans reptes i del que parlem potser massa poc. El seu origen torna a ser un problema de desigualtats socials i territorials, només que ara portades a una altra escala. Aquí, per una part important de la població resulta molt difícil reproduir-se i tenir fills, i el que fem és atraure població d'altres països i portar-la cap aquí, en condicions que molt sovint l'aboquen, a més, a la precarietat i l'explotació.

Oriol Nel·lo

Això de la ciutat té mala fama. L'hem acabat associant als problemes, al perill, a la solitud. La Vanesa deia hi ha menys soledat i més comunicació a l'entorn rural que a l'urbà. Com pot ser si precisament aquí som tants? És una paradoxa formidable. La ciutat és el més complex que hem pogut construir per posar-nos a recer de les inclemències de la natura, i ara hem acabat associant la natura, o allò que pensem que és la natura, l'entorn rural (que de fet ja no existeix, però ens és igual) a la tranquil·litat, la pau, la seguretat etc... I allò que havíem construït per posar-nos a recer de les inclemències de la natura, la ciutat, l'associem al perill, a la inseguretat, la soledat, la manca de convivència.

Ens hem acostumat a prendre els territoris com a metàfora dels valors. Però en realitat els valors no són ni urbans ni rurals. Els valors han de ser la defensa dels drets de les persones, i els drets de les persones, són el dret al treball, a la salut, a una vellesa digna, a l'habitatge, a l'accés als serveis. I si volem una definició d'equilibri territorial, per tornar a l'Ernest Lluch, el que ens ha de preocupar no és com poblar tot el territori de manera homogènia, sinó com assegurem un accés enraonadament equitatiu a la renda i als serveis sobre tot el territori.

No n'hi ha de valors urbans i rurals. No hi ha determinisme espacial, no som d'una manera per viure en un lloc o en uns altres. La Vanesa i els meus fills tenen els mateixos valors, escolten la mateixa música, comparteixen les mateixes preocupacions. El que els hem d'assegurar són les mateixes oportunitats i els mateixos drets, visquin on visquin.

Vanesa Freixa

No hi estic d'acord del tot. Si que hi són aquests valors. En el paradigma actual hem de garantir treball, salut etc. però hi ha uns valors vinculats a com fem ús de la terra, el lloc que ens acull. Si pensem en el que ara en diuen "cultures originàries" i quina relació tenim les persones amb el medi, clar que hi ha uns valors de conservació, de sostenibilitat, de cuidar allò que ens acull, allò que ens sosté. I la ciutat per definició és transformació, creixement. Un progrés que està molt associat a l'abús i l'extracció constant. I ho tenim molt interioritzat. A vegades la connotació negativa de la paraula conservar l'hem de treure i veure la paraula des del costat positiu. I això està vinculat al medi natural, a generar un vincle amb l'entorn natural que som. Ho hem de regenerar. A les ciutats a vegades no tens la possibilitat de viure-ho. Jo baixava a la tardor del Pallars, amb una tardor canviada de colors i arribava a Barcelona i ni es notava. I això també ens desvincula dels cicles naturals, del vincle amb la natura que som. Ens hem desnaturalitzat i no ens ho hem de permetre.